

Asimetrično rivalstvo

Andrei P. Tsygankov, *Russia and America: The Asymmetric Rivalry*, Polity Press, Cambridge & Medford, 2019, 245 pp.

Šesta po redu naučna monografija Andreja Cigankova, profesora iz San Franciska, donosi najsvežije uvide u savremene rusko-američke odnose. Iako se ovim odnosima Cigankov bavio u svim svojim knjigama, ovo je prva u kojoj je to učinio na sveobuhvatan način. I to u pravom trenutku – kako bi obuhvatio i period administracije Donalda Trampa, koji će uneti nove kontroverze u odnose dveju sila. Sam autor kaže da je knjigu o Rusiji i Americi rešio da napiše na predlog izdavača, i da se u njoj nadovezuje na prethodnih petnaest godina bavljenja ovom temom. Kao i kada je počinjao, i sada ističe da je vođen istom nadom – da će Rusija i SAD pre ili kasnije moći da prevaziđu svoje nesuglasice i uspostave saradnju u zajedničkom interesu, kao i interesu globalne stabilnosti.

Sušтина knjige, ujedno i Cigankovljevog razmišljanja o rusko-američkim odnosima, leži u naslovu prvog poglavlja „Rivali, ne neprijatelji”. Autor smatra da, uprkos svemu što stoji u osnovi permanentne krize u odnosima Rusije i SAD, i dalje ne može da se kaže da su dve zemlje neprijatelji, na način na koji su to bile u toku Hladnog rata. Ključni razlog zašto se po njemu ipak radi o rivalstvu, a ne o neprijateljstvu, jeste drugačiji kontekst u odnosu na onaj iz vremena Hladnog rata. To više nije ideološka konfrontacija komunizma i kapitalizma, već pre ekonomskih i političkih ideja liberalizma i nacionalizma, koja se sada vodi u okviru Zapada (Trump predstavlja ovu drugu), dok zemlje poput Kine i Rusije (paradoksalno) brane očuvanje globalne liberalne ekonomije. To više nije ni simetrična bipolarna borba za svetsku prevlast, već pre nastojanje nezapadnih rivala, među kojima je i Rusija, da asimetričnim putem ugroze slabe tačke i dalje dominantnih Sjedinjenih Država. Rivalstvo Rusije i SAD je, dakle, asimetrično, gde Rusija više ne nastoji, kao nekada Sovjetski Savez, da izazove Ameriku u borbi za svetsku prevlast u ime alternativne ideologije, već nastupa defanzivno, sa željom da „poremeti” američku dominaciju u meri koja će ovu navesti da Rusiju prizna kao veliku silu sa pripadajućom odgovornošću u upravljanju međunarodnim poretком, teritorijalnom sferom uticaja i nezavisnom spoljnom i unutrašnjom politikom, te kulturnim obrascem.

Prema Cigankovu, današnji svetski poredak nalazi se u tranziciji, što zbog relativnog opadanja američke moći, što zbog brojnih spoljnopolitičkih grešaka Vašingtona. Sve to je uticalo i na podizanje tenzija u rusko-američkim odnosima, jer su SAD, umesto da svoju politiku prema Rusiji prilagode izmenjenom odnosu snaga i okolnostima, zadržale isti kurs, na šta je Rusija odgovorila asertivno, u odbranu svog nacionalnog suvereniteta i interesa. U tom pogledu ništa se nije popravilo sa dolaskom Trampa na položaj predsednika SAD, naprotiv. I pored izvesne ideološke sličnosti Trampa i ruskog predsednika Putina, ispostavilo se da ih je njihova sklonost da na međunarodnoj ravni nastupaju sa pozicija snage, u kombinaciji sa nerešenim međusobnim spornim pitanjima i – još više – pritiscima na (naročito Trampovoj) domaćoj političkoj sceni – odvela ka još žešćem rivalstvu. Razočarana u Trampa (kome je navodno pomogla da bude izabran), Rusija nastavlja sa svojim asimetričnim izazovom u više oblasti: vojnoj, ekonomskoj, vrednosno-medijskoj i diplomatskoj.

Autor analizira ovo rivalstvo, polazeći najpre od različitih svetskih regiona u kojima se ono odvija. Suština rusko-američkog spora oko evropske bezbednosti leži u nespremnosti Zapada da Rusiji prizna ulogu u bezbednosnoj arhitekturi Evrope kakvu ova želi, uključujući i pravo na posedovanje odgovarajuće sfere uticaja na zapadnoj granici, što je kulminiralo u ukrajinskoj krizi (Ukrajina i dalje ostaje ključno područje na kome je moguća eskalacija rivalstva Rusije i Zapada). Asimetrični pokušaj Rusije da potkopa američko globalno vođstvo se, možda više nego igde, vidi na Bliskom istoku, gde je Rusija (pre svega intervencijom u Siriji) ojačala uticaj koristeći višegodišnje američke greške u tom regionu, uključujući i Trampovu ambivalentnu politiku (čas najava povlačenja, čas robusnije angažovanje). Po pitanju Azije i pre svega Kine, SAD su se pod Trampom upustile u rivalstvo sa Rusijom i Kinom istovremeno, što je stvorilo uslove za pojačanu rusko-kinesku ekonomsku i vojnu saradnju, čije domete i prepreke Cigankov naširoko analizira. Nakon regionalnog, autor zauzima tematski pristup, te razmatra rusko-američko asimetrično rivalstvo u oblasti vrednosti i informacija, nuklearne i sajber bezbednosti, te energetike i pitanja ekonomskih sankcija. Na kraju, Cigankov utvrđuje tri scenarija daljeg rivalstva Moskve i Vašingtona: spoznaju zajedničkih interesa i uspostavljanje saradnje u globalnom upravljanju (malo verovatno); eskalaciju ekonomskih sankcija i trke u naoružanju, koja bi iscrpela Rusiju; nastavak asimetričnog rivalstva uz ograničenu saradnju (najverovatnije).

U ovoj knjizi će čitaoci zainteresovani za odnose Rusije i SAD pre svega moći da „obnove gradivo”, jer na sumaran način nudi pregled svega što treba znati o ovim odnosima u posthladnoratovskom periodu, uključujući i najnoviju Trampovu eru. Moći će, uz to, da steknu i nove uvide, a pre svega one koji proizlaze iz specifičnog Cigankovljevog posmatranja tranzicije svetskog poretka i posledica koje asimetrični

odnos snaga ima na ponašanje država/velikih sila. Ono što, međutim, čitaoci neće moći da nađu u knjizi jesu konačni i nedvosmisleni odgovori na dileme koje proizilaze iz rusko-američkih odnosa. Dok se knjiga čita stiče se utisak da autor, i kada nudi objašnjenja zašto su odnosi dveju sila tu gde jesu, te povremeno kritikuje i jednu i drugu stranu za to, ne nameće čitaocu svoj stav, ali mu zato nudi obilje informacija iz kojih ovaj, primenom nekog drugog modela zaključivanja, može da dođe i do potpuno suprotnih nalaza. Isto važi i za pomenute scenarije – projekcije za budućnost. Dodatni kvalitet knjige je što nije komplikovana za razumevanje, lako se čita, a njen sadržaj lako „upija“, te je svakako valja pročitati dok je još „vruća“, tj. najdalje do novih predsedničkih izbora u SAD.

Vladimir TRAPARA